

Трейтяк Д.В.

аспірант,

*Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова*

ГРЕЦЬКА ЕТНІЧНА МЕНШИНА НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ В 20-30-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Останнім часом грецька етнічна меншина на території України викликає все більше наукового інтересу з боку вітчизняних істориків. Тим більше що за радянські часи був наявний певний брак історичної літератури, присвяченій дослідженню етнічних меншин. Тому останнім часом, у роки незалежності, з'явився цілий ряд досліджень присвячених грецькій етнічній меншині. Серед них є як праці, які досліджують як окремі аспекти життя грецької громади, так і узагальнюючі роботи. На даний момент існує ряд праць по історіографії, проте майже всі вони охоплюють широкий проміжок часу, і представляють літературу, що відноситься до діяльності греків аж з XVIII століття і раніше. Зважаючи на ріст різноманітної літератури, присвяченій цим питанням, існує потреба у додатковому огляді саме історіографії, що присвячена періоду 20-30-х років ХХ століття, в аспекті вивчення грецької етнічної меншини.

Протягом 20-30-х років ХХ століття на території України радянською владою проводилася стосовно етнічних меншин політика коренізації. Вона торкнулася і грецької меншини. Було створено Центральну комісію зі справ національних меншин, її грецький підрозділ очолив С. Яллі. З його ініціативи біло організовано комісію з обстеження грецького населення. Згодом, у 1931 році вийшла його книга «Греки у СРСР» [9]. Він написав її, спираючись на матеріали експедицій та краєзнавчих досліджень грецького населення.

Серед дослідників того часу також можна згадати К. Харламповича та М. Піневича, а також деяких вчених, які безпосередньо брали участь у організованих експедиціях. Пізніше, внаслідок згорання політики коренізації, дослідження грецької меншини вже не проводилися настільки активно. І за радянський період майже не виходило значних праць на цю тему.

Відновився інтерес до меншин у 90-х роках, вже у незалежній Україні. Серед сучасних дослідників до цієї теми звертався ряд істориків.

Дослідженню грецького населення цього періоду була присвячена дисертація Л. Якубової. Також її авторству належить книга – монографія «Маріупольські греки(етнічна історія) 1778 р. – початок 30-х років ХХ століття» [8].

Грецька етнічна меншина також входить до кола наукових інтересів дослідниці Донецького Національного Університету А. Гедьо. Дисертації, захищені нею, не охоплювали проміжок часу ХХ століття, проте вона зверталася до цього періоду у інших своїх роботах, таких як «Греки Північного Приазов'я в історичних та етнологічних студіях 20–30-х рр. ХХ ст.» [1].

Ще одним важливим доробком у вивченні греків стала монографія Н. Терентьєвої «Греки в Україні: культурно-просветительская и экономическая деятельность (XVII-XX век)» [7]. Ця праця стала однією з перших спроб

узагальнити історію грецької етнічної меншини, використавши різноманітні архівні матеріали та документи.

Також варто згадати великий ілюстрований збірник документів та матеріалів стосовно греків України, що побачив світ у 2004 році. Книга іменується «Греки на українських теренах: нариси з етнічної історії: документи, матеріали, карти» [3]. Ця книга наразі є однією з найбільших збірок документів, що стосуються грецького населення у період ХХ століття. У книзі автори відтворюють кілька етапів етнічної історії грецького етносу на території України, подають історію, біографічні відомості, родовід грецьких аристократичних родин в Україні, а також значну кількість архівних документів. Також приблизно в той же час вийшов бібліографічний довідник – покажчик з етнічної історії грецьких меншин на території України, за редакцією М. Дмитрієнко [4].

Серед інших дослідників, що зверталися до вивчення грецької етнічної меншини можна згадати також таких вчених як Пономарьову І.С. (історико-етнографічний компонент традиційної культури греків Приазов'я) [6], Капінус О.Л. (тенденції, напрямки, історіографічні закономірності вивчення історії грецьких громад України у ХІХ – на початку ХХІ ст.) [5], а також Волониць В. (економічна діяльність), Подгайко М. (самоврядування), Івацький В. (греки Приазов'я), Н. Бацак (культурно-просвітницький розвиток), О. Терентьевої, О. Пилипенко, С. Калореева, М. Араджионі (історіографія та джерелознавчий аспект), К. Балабанова, Гаркавець В. (лінгвістичне дослідження, стосовно мови Маріупольських греків), Іванова Ю. (історична хронологія існування грецької спільноти в Україні) та інші.

Отже активне дослідження грецького населення в Україні найбільш інтенсивно почало розвиватися уже після здобуття Україною незалежності. Існує кілька цікавих праць, що відносяться, до досліджуваного періоду, проте більшість вагомих досліджень почали з'являтися в останні десятиліття.

Список використаних джерел:

1. Гедьо А. Греки Північного Приазов'я в історичних та етнологічних студіях 20–30-х рр. ХХ ст. / Гедьо А. Вісник Маріупольського державного університету. – Маріуполь, 2011. – С. 66-75.
2. Гедьо А. Джерела з історії греків північного Приазов'я (кінець ХVІІІ – початок ХХ століття) – К., 2001. – 245 с.
3. Греки на українських теренах: нариси з етнічної історії / М. Дмитрієнко, В. Литвин, В. Томозов, Л. Яковлева, О. Ясь. – К., 2000. – 448 с.
4. Дмитрієнко М.Ф. (відп. ред.) Етнічна історія грецької спільноти в Україні: Бібліографічний дов. – пок. / М. Дмитрієнко – К., 2004. – 289 с.
5. Капінус О. Л. Грецькі громади України кінця ХVІІ – початку ХХІ ст.: історіографія проблеми : дис. к. і. н.: 07.00.06 / Капінус Олена Леонідівна; Дон. нац. ун-т. – Донецьк, 2008. – 224 с.
6. Пономарьова І. С. Етнічна історія греків Приазов'я (кінець ХVІІІ – початок ХХІ ст.) : Історико-етнографічне дослідження / І. С. Пономарьова. – Київ : Реферат, 2006. – 300 с.
7. Терентьева Н. Греки в Украине: экономическая и культурно-просветительская деятельность (XVII–XX вв.) / Н. Терентьева. – Київ : Аквілон-Пресс, 1999. – 351 с.
8. Якубова Л. Д. Маріупольські греки (етнічна історія) 1778 р. – початок 30-х років ХХ ст. / Л. Д. Якубова. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 1999. – 331 с.
9. Ялі С. Греки в УСРР. / Ялі С. – Харків, 1931. – 208 с.